

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
szombaton és egyes rendki-
vüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városház,
földszint 7. sz. lde küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők
az előfizetési díjak és hírde-
tések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. ♦♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A Debreczen — nagyvárad vasut.

Irta: Magoss György dr., tiszti főügyész.

A bizottsági közgyűlés által kiküldött közlekedésügyi bizottság a múlt hó 24-én a Debreczen—nagyvárad h. é. vasut ügyében ülést tartott. Hogy miben állapodott meg, — arról csak később értesültem a lapokból, mivel pár napig a városból távol voltam.

Őszintén megvallom: meglepett a bizottságnak az az álláspontja, amely szerint azt a javaslatot teszi a törvényhatósági bizottságnak, hogy a Derecske—nagyvárad variáns kiépítésére 80,000 korona hozzájárulást adjon az engedélyeseknek törzsrésztvények ellenében.

Magától értetődő, hogy a bizottság ennek a hozzájárulásnak megadását abból a meggyőződésből kifolyólag ajánlja a törvényhatóságnak, hogy ennek a vasutvonalnak kiépítéséből Debreczen városra legalább is a 80,000 korona hozzájárulási összeggel felérő előnyök fognak háramlani.

Hát én a bizottságnak ezt a felfogását nemcsak nem osztom, de egyenesen ellenkező meggyőződésben vagyok.

Azt tartom nevezetesen, hogy Derecskének Nagyváraddal vasuti összekötéséből Debreczenre nézve nemcsak hogy előnyök nem fognak származni, — de ellenkezőleg, ez az összekapcsolás a mi városunk ipari, kereskedelmi érdekeit hátrányosan fogja befolyásolni.

Ma Derecskének, Konyárnak, sőt — merem állítani — Esztárnak és Pocsajnak is Debreczen a piaca. Mind a három közelebb esik Debreczenhez mint Nagyváradhoz. Derecske kiépített elsőrendű kóttal, de vasuttal is egyenes irányu, tehát a legrövidebb összeköttetést bír Debreczenel. Konyár, Esztár, Pocsaj lakossága közelebb találja azt a kő- vagy vasutat, amelyen Debreczenbe jöhet be, mint azt, amely Nagyvárad felé vezet.

Csak természetes tehát, ha e községeknek lakossága adni-venni a debreczeni piacra jár be. Ezen községeken túl a vasut mentén fekvő Kismarja, Nagykeréki, Kisszántó, Biharpüspöki községeknek a piaca eddig is Nagyvárad volt, a vasut kiépítése után is az fog maradni, mert hiszen nem forog fent semmi olyan ok, ami annak feltevésre nyujtana támpontot, hogy ez az állapot a vasut kiépítése után Debreczen előnyére meg fog változni. Sőt azt kell következtetnünk, hogy a közlekedés könnyebbé tétele által ezen községek

és Nagyvárad közt még intenzivebb lesz a forgalom.

Mi tehát a Derecske—nagyvárad vasut kiépítése folytán a Debreczen—Derecske—Nagyvárad közt fekvő vonalról, illetve az ezen vonal két oldalán fekvő területről piacunkon a mainál nagyobb forgalmat nem várhatunk.

Ez bizonyos.

Ebből aztán észszerűleg nem lehet más következtetést levonni, mint azt, hogy Debreczennek a Derecske—nagyvárad vasutvonal kiépítésére áldozatot hozni nem szükséges.

További kérdés, hogy ennek a vasutvonalnak a kiépítése a debreczeni piac érdekeit vajjon nem fogja-e épen hátrányosan is érinteni? Az én véleményem szerint: igen. A Derecske s Nagyvárad közt fekvő területnek, de magának Derecskének is Nagyváradon van a közigazgatási központja. Ha az itt lakók közül valakinek a vármegyei közgyűlésnél, a közigazgatási bizottságnál, az alispánnál, az árvaszéknél, a pénzügyigazgatóságnál van ügyes-bajos dolga s ennek utána akar nézni, — annak Nagyváradra kell utaznia. A fáradság, törődés s költségtől eltekintve magának az időnek azelőtt a falusi ember előtt is van ma már annyi értéke, hogy minél kevesebb idő alatt minél több dolgát igyekszik elvégezni. Ha Nagyváradra kell utaznia egy, vagy más ügyes-bajos dolgában, — el fogja végezni már ott egyuttal szükséges bevásárlásait is, mert hiszen mind azt, amit Debreczenben kap, megtalálja Nagyváradon is. Oda viszi be eladásra azt a pár korona értékű, élelmiszer piacra való dolgot, amit eddig a tengelyen való szállítás költséges volta miatt nem tehetett. A vasut ezt neki mind lehetővé teszi.

Vegyük például a legmagasabb személyszállítási díjakat, amiket egy h. é. vasut szedhet s vegyük fel Konyár községet. A legmagasabb díj, amit egy vicinális vasut személyszállítási díj gyanánt szedhet, III-ad osztályon kilométerenkint 6 fillér.

Debreczentől Derecske 20, Derecskétől Konyár körülbelül 10, tehát Debreczentől Konyár ca 30 km. vasuton, Nagyváradtól pedig lesz a tervbe vett vasuton ca 34 km. S így fizet az a konyári III-ad oszt. utas Debreczenbe 1 kor. 80 fillért, Nagyváradra 2 kor. 4 fillér viteldíjat, tehát 24 fillérrel többet Nagyváradra, mint Debreczenbe.

Nem kell bizonyítgatnom, hogy a 24. jövetmenet 48 fillér viteldíj különbözet nem fogja

arra indítani azt a konyári embert, hogy Debreczenbe jöjjön valamit eladni, vagy venni, ne pedig Nagyváradra, ahol ugyanazon idő alatt s ezzel a 48 fillér többlettel ügyes-bajos dolgát is elvégezheti egyszersmind.

Esztár és Pocsajra ez még inkább fog állani, sőt bizonyos vagyok a felől, hogy ez a vasut Derecskének most kizárólag Debreczenbe irányuló forgalmát is részben Nagyvárad felé fogja irányítani.

Ha különben nem állott volna is tisztán előttem ez a dolog, meg kellett, hogy győzzön véleményem helyességéről az a körülmény, hogy Bihar vármegye közgyűlése 135.000 korona hozzájárulást szavazott meg a Derecske—nagyvárad variáns kiépítésére, míg a Debreczen—hosszupályi—nagyvárad variáns kiépítésére világosan megmondta, hogy nem ad egy árva fillért sem és hogy Nagyvárad város szintén csak a Derecske—nagyvárad vonal kiépítésére helyezett kilátásba 70 ezer korona hozzájárulást. Pedig Konyár Sóstótól kezdve ugyanaz lenne az iránya mind a két variánsnak, vagyis egyformán érintené Pocsajt, Eszlárt, Kismarját, Nagykerékit, Kisszántot, Biharpüspököt.

Bihar vármegye és Nagyvárad tehát csak azért hoznák a 200.000 koronát meghaladó áldozatot, hogy Derecske és Konyár — amelyek most kizárólag Debreczen kereskedelmi spherájába tartoznak — Nagyváradal közvetlen vasuti összeköttetésbe hozassanak, Bihar vármegyére nézve még lehet azt mondani, hogy azért kész ilyen áldozatra, hogy két nagy községe a vármegye központjával közvetlen vasuti összeköttetést nyerjen, de már Nagyváradnál ez a szempont nem forog fent. Hangsúlyozom, hogy Bihar vármegye közgyűlését sem ez a szempont irányította kizárólag a hozzájárulás megajánlásával, hanem megszűbb fekvő indokok, amelyek ránk nézve szintén nem lehetnek közönbösek. Gondoljunk a vármegyék rendezésére.

De Nagyvárad már egyenesen és kizárólag azért helyezhette és helyezte kilátásba a 70.000 korona hozzájárulást, mert ezen az uton annak a vidéknek kereskedelmi forgalmát legalább részben megnyerhetni gondolta. És pedig helyesen gondolta.

Ennélfogva az én véleményem ebben a dologban az, hogy Debreczennek a Derecske—nagyvárad vasutvonal kiépítésére nemcsak hogy áldozatot hozni nem szükséges, de saját jólfelfogott érdekében nem is szabad.

Ettől a meggyőződésemtől engem nem térít el az azzal való kecsegtetés, hogy ha hozzájárulást adunk, két taggal résztvehetünk a h. é. vasutigazgatóságában, s befolyást gyakorolhatunk a szállítási díjak megállapítására. Ne mondja azt nekem senki, hogy az a vasut a saját érdekeit alá fogja rendelni Debreczen város érdekeinek. Én ezt nem hiszem el. A pénz soha sem volt nagylelkű és önfeláldozó; nem is kívánja ezt tőle senki. Kereste, keresi és mindig keresni fogja a lehető legnagyobb jövedelmezőséget. Hiu remény tehát az, hogy az a két igazgatósági tag a szállítási díj

tarifa megállapításánál Debreczen város érdekeit a részvénytársaság érdekeivel szemben is érvényesíteni tudná valaha.

Az még jelentett volna valamit, ha a h. é. vasut igazgatóságának székhelye Debreczen lett volna, mert községi adó címén így kaphattunk volna tőle valamikor valamit, de az engedélyezési tárgyalás alkalmával az engedélyesek abba sem egyeztek bele, hogy a társaság székhelyül Budapest mellett vaгыlagosan Debreczen is bevétessék a jegyzőkönyvbe. Az engedélyesek részéről tehát csak üres biztatás volt az is, hogy a vasuttársaság székhelye majd Debreczen lesz. Ez sem fog valóra válni.

Ugy, hogy az a 80.000 korona, amit annak a vasutnak kiépítésére adnánk, nem csak kidobott pénz lesz, de egyenesen gazdasági érdekeink ellen szolgáló fegyver előállítására lesz felhasználva. Én ugyanis a 80.000 kor. haszontalan kidobásánál nagyobbnak tartom azt az indirekt kárt, amit ennek a vasutnak kiépítése folytán Debreczen város ipari és kereskedelmi forgalma szenvedni fog. Van nekünk más fontos, mondhatnám vitális érdekünk a vasutépítés terén. Értem a Debreczen—nagylétai vasutnak Székelyhidig való kiépítését. Ezért érdemes áldozatot hoznunk.

Építsük ki a Debreczen—Szovát—Tetétlen—Földesi h. é. vasutát és pedig — ha lehet — Saápig. Ha a Debreczen—nyirbátori, a Tasnád—érmihályfalvai s az itt említett két vasut kiépül, — Debreczen város gazdasági érdekei, — amennyiben a helyiérdekű vasutakkal kapcsolatosak, hosszú időre ki lesznek elégítve.

A jelen sorokban kifejezett véleményem nem akar szakvélemény igényeivel fellépni, de talán alkalmas lesz arra, hogy a Derecske—nagyvárad vasut kiépítésének kérdésével való foglalkozásra mások figyelmét is felhívja s így ebben a kérdésben kialakuljon a helyes közvélemény.

Ma még ebben a kérdésben az én véleményem az, hogy ha a Derecske—nagyvárad variáns kiépítését megakadályozni nem tudjuk, — legalább ne segítsük azt elő.

A közigazgatás és a társadalom.

Irta: Jánossy Gábor.

A közigazgatási tisztviselők munkakörének, nagy és nehéz hivatásának csak egy része az, ami a törvények és rendeletek végrehajtásában, a szorosán vett hivatali bürokratikus tennivalók elvégzésében áll.

Uj és uj feladatok állanak elő nap-nap után, újabb és újabb hatáskörök nyílnak meg a közigazgatási tisztviselők előtt, amely feladat nagyságának, fontosságának megértése s azok becsületes elvégzése, megoldása nemcsak a magyar közigazgatásnak ugynevezett általános színvonalát fogja emelni, de nagymértékben hozzájárul a magyar nemzeti állam megerősítéséhez, népünk anyagi és szellemi jólétének az előmozdításához is.

A közigazgatási tisztviselők szorosán vett hivatali, bürokratikus kötelességei teljesítésén kívül méltán megvárhatja a társadalom azt is, hogy a néphez

leszálljon, hogy meghallgassa annak panaszait, hogy megértse, megtudja annak kívánságait s hogy a népet istápolva, felvilágosítva, társadalmi uton segítse ki azt szellemi, fizikai és gazdasági nyomorúságából.

A közigazgatás társadalmi feladatainak, kötelességeinek megismerése, átérzése és betöltése által igen nagy szolgálatot tehetünk a magyar népnek s nagyban hozzájárulhatunk a magyar nemzeti állam kiépítéséhez.

A közigazgatásnak, a nép fizikai, szellemi és gazdasági érdekeit ellátó közigazgatási tisztviselőnek arra kell törekednie, hogy az a szegény falusi ember a jegyzőben, a főszolgabíróban ne a szigorú, a törvényeket és rendeleteket kérlelhetetlenül végrehajtó, ne a rettegett tisztviselőt, a zordon hatósági közeget lássa, aki csak parancsolni és büntetni tud, hanem bennünket, a nép igazi meghitt barátját, támaszát, minden bajban felvilágosító, megsegítő jóltevőjét lássa, becsülje és szeresse.

Néhány esztendeje annak, hogy e sorok írója fölkereste a népet otthonában, hogy megismertesse vele a gazdasági munkás- és cselédsegítő pénztár áldásait s buzdítsa az embereket a pénztárba való belépésre.

Népünk egyszerű, keresetlen nyelven előadtam az én figyelmes hallgatóimnak a segítő-pénztárra vonatkozó tudnivalókat. S látván, tapasztalván, hogy mily figyelemmel, odaadással hallgatták magyarázataimat, egyéb, a falu népét érdeklő dolgokról is elbeszélgettem az emberekkel.

Kértek, könyörögtek aztán, hogy máskor is, egy-egy ünnepnap délutánján többször is menjek ki hozzájuk, örömebb hallgatják a jó szót, az okos, tanulságos beszédet az iskola árnyas udvarán, mintsem hogy a korcsmában szidják csöndes pipaszó és az „emberirtó“ iszogatója közben a kormányt és a németet.

Hát szót fogadtam s többször kirándultam a közeleki községekbe.

Elmondottam, elmagyaráztam az én áhítatos figyelemmel hallgató falusi embereimnek, — kik között asszony, fiatal lány, serdülő gyerek is feltűnő számban volt jelen — elmondottam nekik, hogy nemcsak a földből, marhából lehet ám a szegény falusi embernek pénzeln, hanem egyebekből is.

Hogy teszem fel a selyembogár, aminek a tenyésztéséhez csak elegendő szederfára van szükség s amihez ért a gyerek is, az asszonynép is, mily szép kis hasznót hozhat annak, aki nem röstelli a fáradságot ilyesmivel foglalkozni.

Megérttettem velük azt is, hogy az a számtalan nemes gyümölcs, miket ez a mi istenáldotta magyar földünk magától megterem, egy kis tanulás, hozzáértés, egy kis fáradság mellett, — amely munka magában véve nem is fáradság, hanem testet-lelket üdítő szórakozás, — mily tekintélyes mellékjövedelemhez juttathatja a legszegényebb kiscgazdát is, akinek egy kis udvara, egy falat kertje van a kis háza végibe.

Megérttettem a néppel, hogy a kertből, baromfi-ból, tejhasznból, azután kosárfonás, gazdasági eszközök készítésének a könnyű megtanulásából, szorgalmas munka mellett minden falusi ember megkészszeresheti, háromszorozhatja az évi jövedelmét.

Hogy nem kell ám egy-egy zemberért, vékáért, ostornyélért, kasza-kapanyélért minduntalan a városba szaladni és a keservesen, verejtékes munkával szerzett kis készpénzt olyan dolgokért is kidobálni, amiket az értelmes falusi nép a maga erejéből is játszva előállíthat.

Csodálatos hatással voltak egyszerű szavaim, mikből népünk iránt való szeretetem sugárzott valaki — az én hallgatóimra.

Egyik-másik falusi embert utbaigazitottam az ügyes-bajos dolgaiban is, hogy kihez, hová forduljon és mondhatom, hogy soha elismerés jobban nem esett, mint mikor azok a kérges kezek a kezemet szorongatták s a hála, a meghatottság könnyeit láttam fölcillanni a hallgatók szemében.

A közigazgatás színvonalát mennyivel emelnők, mily sok bajnak kihágásnak s odiózus büntetések, birságolások kiszabásának vehetnők elejét azáltal is, ha időnként megismertetnénk népünkkel a különböző, újabb törvényeket, fontosabb rendeleteket, ha a nép egyszerű, világos nyelven megmagyaráznánk a falusi embereknek az ipari, gazdasági, egészségügyi stb. stb. törvényeket és rendeleteket, az egyes törvényhatóságok fontosabb statutumait, — mielőtt azok végrehajtásra kerülnek.

Kérem, hány eset adja elő magát. — száz közül talán épen kilencvenkilenc, — hogy az a szegény, ügyefogyott falusi ember csak akkor vesz tudomást valamely újabb törvényről, rendeletről, mikor valamilyen kihágás miatt a főszolgabíró elé idéztetik s kemény stróf szabatik ki rája.

Igy azután keserűség támad az ő egyszerű szívében és az ő együgyű elméjében a törvény, a törvényt alkalmazó hatóság és végeredményben a magyar állam iránt.

A törvények nem azért hozatnak, hogy azok áthágásait büntessük, hanem azért, hogy az ország népének jólétét, érdekeit előmozdítsák.

A törvényről az egyszerű falusi népnek ma az a fölfogása, az a megdönthetetlen vélekedése, hogy az urak csak azért hoznak törvényeket, hogy a szegény embert zaklassák, birságolják, büntessék.

Egyetlen egy törvényhatóság — gondolom Vas vármegye — tett kezdeményező lépést a népnek a törvényekről való kitanítása dolgában, amennyiben utasította az alispánt, hogy a közigazgatás különböző ágaiban szükséges tudnivalókról, törvények, rendeletek és statutumok rövid, áttekinthető, világos ismertetésével kézikönyvet állíttasson össze a törvényhatósági tisztviselők közreműködésével s intézkedjék, hogy évenként a községekben néhány heti tanfolyam a községbírák és előljárók teendőire nézve kitaníttassanak.

Jó volna ezt az ideát általánosan megvalósítani, jó volna, ha a törvényhatóságok időnkint gondoskodnának arról, hogy a községekben ilyen népszerű törvényt magyarázó előadások tartatnának.

Ilyen társadalmi feladatok megoldása vár a közigazgatás vezetőire.

S ha az a közigazgatási tisztviselő nemcsak a bírók rideg falai között érintkezik a felsőbbbségtől sokszor rettegett, mert annak csak büntető hatalmát érző ügyefogyott néppel, — ha az a falusi ember

nemcsak sujtó, büntető karját érzi a mindenható főszolgabirónak, vicispánnak, — de érzi védő, óvó, támogató, megsegítő munkájának az áldását is, ugy több szolgálatot tesz az ilyen, társadalmi kötelességeit is átérző közigazgatási tisztviselő, különösen a nemzetiségi vidéken a magyar államnak, mintha keményen büntet s egy tucat félrevezetett parasztot becsukat.

Az a szegény, az a nyomoruságában könnyen félrevezethető tót, oláh, szerb paraszt a főszolgabirája segítségével, humanizmusában a magyar állam föl-emelő, megsegítő, áldó kezét érzi majd s megerősítetik a magyar haza iránt való hűségében.

A közigazgatás efféle — társadalmi — feladatainak a betöltése által nemcsak a sokat és méltatlanul ócsárolt magyar közigazgatás nivója fog emelkedni, de emelkedik a nép jóléte is, a hatóság tekintélye is és terjed, erősül a magyar nemzeti állam iránt való szimpátia és hűség; és elvégre is a közigazgatás minden ágában, minden eszközzel, tehát társadalmi uton is, a magyar államot, annak az érdekeit van hivatva szolgálni.

Méliusz Péter sirja.¹

Az ásatás eredményei.

Mi hát voltaképen az ásatások első fogásának, Méliusz Péter tetemei keresésének az eredménye?

A reám tett impressziók szerint a földben nem találtunk olyan emlékeket, amelyekből kétségtelenül megállapíthatnók: ime, ez a sir Debreczen Kálvin Jánosának nyugovó helye! Sem nem mutathatjuk minden ellenvetést kizáróan: ezek a nagy reformátor csontjai. De meggyőződésem, hogy a debreczeni gyülekezet ezt „a tiszteletreméltó nagytudományu lelkipásztorát“ ezelőtt 335 esztendővel, 1572 december 17-én „déleesti 2 órakor sokaknak könyhullatási mellett“ ugyanezen temető kertben s ugyanezen „nagyobbik domb tetején“, tehát ahol ásatásaink folytak, tette sirba. S okaim vannak, hogy azt el is higyjem: ez a felírás nélkül való vörös márványtomb volt az az „igen nagy kő“, mely Méliusz Péter tetemei fölibe „gördítettet“.²

Nem állíthatjuk, nem is állítom, hogy Méliusz sirját megtaláltuk. Mert a felkutatót 100 □ méternyi területen, különösen a felsőbb talajban mindenütt szétszórt emberi csontok kerültek elibem. Csak ezeken alul feküdtek bolygatatlan csontvázak. Ez ép csontvázak pedig, rész szerint a mellékletekből ítélve, alig idősebbek 80—150 esztendősnél; rész szerint még régebbieknek látszanak ugyan, de semmi olyan mellékletet nem találtam körülöttük, amelyekből akár Méliusz korára, akár Méliusz papi foglalkozására következtetést lehetne vonni. Sőt ásatás közben arra a nézetre jutottam, hogy az in situ, érintetlenül talált csontvázak csaknem kivétel nélkül, tehát a régebbiek is, még sokkal régibb sírok megbolygatása árán kaptak sirhelyet. Így magyarázható

¹ A Debreczen sz. kir. város muzeuma 1907. évi állapotáról szóló jelentésből.

² Szűcs I.: Debr. Tört. II. 550. Az 1572. évi városi jegyzőkönyv után vett idézett szavai.

meg az ép csontvázak felett szerteszéjjel rendetlenül heverő emberi csontok nagy száma. Figyelemre méltó körülmény, hogy a Méliuszénak tartott kőkoporsó alatt is össze-vissza hányt koponya- s szárcsontok, ezeken alul pedig egymás alatt két gyermeki csontváz feküdtek. Nagyon valószínűtlen, hogy a gyermekeknek emeltek volna ekkora siremléket. Ellenben megközelíti a valóságot az a feltevés, hogy a hatalmas kő századok folyásában valamely külső ok miatt eredeti helyét megváltoztatta. Talán sírok behorpadása s földcsuszamlás miatt? Vagy talán később felfogott családi temetkező helyet, mikor az már szűkké vált, csak úgy tudtak keríteni a sírásók, hogy a felirat nélkül heverő öreg sarkophágot odébb billentették. A sírkő alatt szétszórtan talált csontokat is összeszedtük s becsomagolva muzeumunkban helyeztük el. De szerény felfogásom szerint antropologiai mérések és vizsgálatok e hiányos csontoknál nem vezethetnek elfogadható komoly következtetésre. Mert hiszen a történet tudósok még azt sem döntötték el végérvényesen: hány éves volt Méliusz, mikor meghalt? Nekünk pedig nincs szükségünk hamis ereklyékre! Inkább nyugodjunk bele abba a hitbe, hogy a debreczeni ref. egyház és a ref. magyarság ez oszlopos emberének hamvai valószínűleg rég összevegyültek már az ő hiveinek hamvaival. Hiszen a papi székben nem kevésbé hírneves utóda, Komáromi Cs. György száz évvel a Méliusz halála után látta, hogy „a sok temetkezők és sírásók“ miképen szokták megháborgatni a „testek temetsége helyét.“

Feleletek Révész Imre történelmi kérdéseire.

Az imént mondám, hogy meggyőződésem szerint mi jó helyen kerestük Méliusz sirját azon a helyen, azon a dombon, ahova eltemették. Ezzel elértem odáig, hogy foglalkoznom kell a Révész Imre által felvetett kérdésekkel is, amelyek a Czegléd-utcai temető régi fekvésére, határaitra, alakjára, terjedelmére, a Czegléd-utcai kapu és a „nagyobbik domb“ helyére vonatkoznak.

A várostól keletre fekvő temető kert alatt, amelyben Méliuszt eltemették, a mai Kossuth-utcai temetőt kell értenünk. Más régi források, feljegyzések ugyanezt a Czegléd-utcai kapun kívül levő temetőnek, mások „nagy“ temetőnek nevezik. Czegléd-utca elnevezés több századra visszavezethető. Iránya mindig a mostani volt. Csak hosszúsága változott. Okiratilag kimutathatjuk, hogy Czegléd-utca felől a város árkát 80 évvel a Méliusz halála után vitték kijebb. Ezt tudva s egy tekintetet vetve a város mostani térképére, könnyű rájönni, hogy Méliusz idejében a város sánca kelet felől a Kigyó- és Nap-utcák helyén vonult el, a Czegléd-utcai kapu pedig körülbelül a mai új ref. templom területén nyílt. 1657-ben történt (március 11-én), hogy „háztelkeket solicítálnak Czegléd-utca végén“. A tanács erre hat senátort küldött ki, hogy utcabeli öreg emberekkel a helyet megnézzék.³ Az egykoru jegyzőkönyv semmi ellenvetést nem említ. Sőt többé nem is szól ez

¹ Komáromi György végrendelete a a Századok id. évfolyamában.

² Városi jegyzőkönyv 1657. 195. l.

ügyről. Az új telkek kiosztásának nem volt akadály, sem utba eső temető, sem magánkertek, mint például 1638-ban Kádas- (ma Arany János-) utca háztelkeinek kiosztásánál, amikor az új házhelyeket Piac-, Német- és Miklós-utca udvarkertjeiből fogták fel. Ez új településről az egykorú jegyzőkönyv igen bőven és részletesen rendelkezik.¹ Az 1657. évi telekkiosztáskor ülték meg minden bizonnyal a mai Kigyó- és Nap-utcától keletre fekvő városrészt, egészen a mai Pacsirta-utcaig. Ezen a területen semmi nyoma afféle emelkedéseknek, amilyent Domb- és Magos-utcán, valamint Homok- és Nyil-utca derekán, ahol a XVIII. században a péterfiai régi temető feküdt, ma is észlelhetünk. Ez fontos körülmény annak bizonyításánál, hogy a várostól keletre fekvő nagy temető, az ő dombjaival és völgyeivel Méliusz korában sem eshetett közelebb mai területénél. Nem lehetett a mai Domb- és Magos-utca környékén sem, annyival kevésbé, mert a Burgundia nevű városrész, amelyhez az imént említett utcák területe is tartozott az 1811. évi városrendezés előtt, a 16. század derekán már ugyanezen név alatt többször előfordul az akkori városi jegyzőkönyvekben.²

A czegléd-utcai kapu (porta ceglediana), amelyet Révész Imre idejében bontottak el, mint már fentebb mondtam, csak az 1657. évi háztelkekiosztáskor változtatta meg a helyét s került oda, ahol Révész Imre látta, t. i. Kisczegléd-utca végére, ettől mintegy 10 ölnyire. Itt vonult el az árok is, amely a sokáig „félszer“-utcát alkotó Pacsirta-utca felől jött. A város árkainak a régi statumok szerint szabadon kell lenniök, úgy, hogy a sánc mindkét oldalán szekérrel járható ut maradjon, miután a sáncot még a XVIII. század derekán közmunkaerő segítségével tövises rőzsével szokták volt erősíteni. A sáncotól 25 lépésnyire kertet sem volt szabad építeni.³ Debreczen város legrégibb térképe 1771-ből való s ezt a magánlevéltár őrzi.⁴ E térképről másoltam le Czegléd-utca végét ábrázoló részletet.

Ezen, Pacsirta-utca felől a sánca már egy sor ház támaszkodik, de amely még nem nyult ki egészen Kisczegléd-utca végéig. Ez utca torkolatával majdnem szemben, kissé balfelé, mutatja az idézett térkép az 1657 után állított kaput, amely sokáig úgynevezett „kisajtó“ számba ment, vagyis országút nem vezetett rajta keresztül, csupán a temetővel való forgalmat közvetítette. Kisczegléd-utca is, amely pedig folytatása Nagyczegléd-utcának, erre való tekintetből nem kapott nagyobb szélességet. Az 1811. évi nagy tűzvészt követő városrendezéskor kérelmezték volt a czegléd-utcaiak a kir. biztosságtól a kisajtó helyett a nagy kaput és mellé a kapust.⁵ Ezuttal nem teljesítet-

ték kérésüket. De már az 1822. évi térkép¹ a czegléd-utcai kapuból három felé ágazó országutat tüntet elé. Ezek közül a középső, mely Acsádra vitt, a temetőn ment keresztül. Ez utnak 10–12 méter széles nyoma, 1–1.5 méter mély bevágás ma is meglátszik a nagy dombon keresztül, épen a Szombati–Veresmarti siremlék mellett. Ez út megengedése bizonyosan sok kárt tett a közelben volt siremlékekben.

Az eddig felhozott adatokból bátran következtethetjük, hogy a várostól keletre fekvő nagy temető Méliusz korától fogva a mostani helyén volt s körülbelől ott is kezdődött, ahol szélső nyugoti nagy dombja emelkedik. Tehát Méliusz Pétert is ugyanezen temetőben temették el. A temető alakja, területe kétségtelenül változott az idők folyásában. Előbb nagyobbodott, amint a szűkég hozta magával; de mindig a külső oldalán, ahol üres, homokbuckás területek környezték; sokkal később pedig – a XIX. század első felében – összébb szorították határait. Csak a XIII. század második feléből ismerjük a temető legrégibb alakját egy, a városi muzeumban levő évszám nélküli régi térképről. Akkor a mai csapó-utcai temető is összefüggött a nagytemetővel. Nyugoti határa egyezik a maival Bocskay-tér felől. Ellenben a Rakovszky-utca felől beljebb volt, mint most s körülbelől a mai Csillag-utca jobb oldali házsora helyéig ért. Délfelől benyult a mai Pavillon-laktanya udvarába.

Két dombot említvén a forrás,² melyik volt a nagyobbik s hol volt? — kérdezi Révész.

Ha már megállapítottuk, hogy a czegléd-utcai temető Méliusz idejében is a mostani helyén feküdt s azt is ha tudjuk, hogy a város belső területének egész keleti részén, Domb- és Magos-utcat kivéve, magas emelkedésnek semmi nyoma: akkor lehetetlen más dombra gondolnunk, mint arra, amelyen a Méliusz Péterének tartott sírkő századok óta látható és amely a temetőnek talán legmagasabb, mindenesetre legszembeütőbb fekvésű dombja. Közélemben északkelet és kelet felé három alacsonyabb, egyik kivételével kisebb terjedelmű homokdomb emelkedik. Olyan ezeknek a fekvése, hogy reájok illik az a leírás, amelyet Keserői Dajka Jánosnak Hodászi Lukács felett 1613-ban tartott halotti tanítás előljáró beszédében olvashatunk eképen: „Mert ne talán szemmel be nem érhettem az egész sokaságot, minthogy három hegyecske és két völgyet fogott az be, az mint láthattam.“³ E völgyek valamelyike, a kapun kimenvén, balfelől eső volt az, ahol Hunyadi Ferencz 1783-ban Hodászi Lukács elsülyedt sírkövét kiásatta.⁴

Azt is mondtam, hogy ez a felírás nélkül való veres márvány szarkofág az én véleményem szerint a Méliusz Péter sírköve. Igaz ugyan, hogy a szomszédságában nem találtuk meg a Bod Péter Tymbaulesében emlékezetül kagyott bizonyítéko-

¹ Városi jkv. 1638. 106. stb. 1. A czegléd-utcai házhely kiosztására vonatkozó tanácsi határozathoz hasonló rövidséggel engedte meg a tanács ugyancsak 1657-ben a Kasza-közön levő kertek beépítését (jkv. 1657. : 191. l.), valamint Péterfia-, Csapó- és Varga-utcaik kijebb vitelét, új házat építeni akaró lakosok kedvéért 1671-ben. (Jkv. 1671. : 87. l.)

² L. a Magyar Nyelvőr 1906. évf. V. f. 233. l. közölt idevonatkozó adataimat.

³ Városi jk. 1672. : 312. l.

⁴ Magánlevéltár térképei 179. sz. a.

⁵ Kir. biztosság jkve. 1811. : 115. l.

¹ Eredetije a magánlevéltárban. 171. sz. a.

² Városi jkv. 1572. : 328. l.

³ Bakóczy J. Debreczeni lelkipásztorok. Kézirat. A kollegium levéltárban.

⁴ U. o.

kat: Chrysopoeus, Hellopoeus, Félegyházy s a magyar reformáció többi jeles bajnokainak — amint Révész Imre véli — Dévai, Kálmáncsehi siremlékeit: „hanc molem lapidium“. De nincs kizárva annak lehetősége, hogy e sírkövek közül is egy vagy több még napvilágra jő, vagy kiterjedtebb kutatás, vagy e homokhegyet majdan elűntető modern városrendezés alkalmával; bár az is feltehető, hogy az idő és emberi durvaság végképen megemésztette azokat.

Azonban több körülmény amellet bizonyít, hogy ez a felírás nélkül való szárkofág igen nagy valószínűséggel mégis csak a Méliusz siremléke. Révész Imre is felvetette a kérdést; aminek Balogh Ferenc ur szerint is van alapja, hogy t. i. vajjon nem felirat nélkül hengerítették-e a Méliusz sirja fölé? Csakugyan Bod a Tymbaulesben, Weszprémi is, aki pedig annyi római és más síremlék legendáját jegyezte fel, épen e miatt nem közlik Méliusz sírfeliratát. Holott Weszprémi még 1774-ben látta a reformátor sírkövét. Megengedjük, hogy — amint Révész Imre véli — csak hagyományra támaszkodva írta ezt az Orvosok életrajzában. De a szájhagyomány sok dolgot biztosan tud. És ki tudná annak ellenkezőjét bebizonyítani, hogy vajjon nem épen ez a hagyomány, ennek a néptudatban folyton élő hagyománynak kegyeletes érzése mentette-é meg épen ezt a névtelen siremléket a többinek elpusztulásától? Ugy, hogy aligha a véletlen eredménye, hogy ez mind máig oly épen megmaradt. Hunyadi Ferenc hallgatása e sírkőről nem tekinthető ellenbizonyítéknak.

Végül a sírkő anyagát és alakját kell véleményem támogatására felhozni. A névtelen sírkövet keményebb kőzetből faragták, mint a Komáromi Györgyét, mégis kopottabb, az idő által inkább megviselt, mint emez; aminek oka sokkal régiebb volta lehet. Alakja is eltér a XVII. század második feléből való Komáromi- és Baranyi-, valamint a XVIII. század második feléből való Domján-, Dobozsi- és Domokos-szárkofágok alakjától. Keresztmetszete egyszerűbb ötszög; emezeké diszesebb hatszög; s míg emezeknek legalább egyik vége ferdére le van faragva, a Méliuszé függőlegesen ereszkedik le. Már e miatt is nagy kor választja el egymástól a kétféle alaku siremlékeket.

Több bizonyítékom nincs.

Debreczen, 1907 december 2.

Zoltai Lajos,
az ásatásokat vezető muzeumőr.

A szervezeti szabályzat és a fizetésrendezés.

A szervezeti szabályzat átdolgozására kiküldött bizottság mostanában serényen dolgozik a szabályzat végleges elkészítésén. A bizottságban ugyanis Márton Imre biz. tag azt indítványozta, hogy a szervezeti szabályzat javaslata átvizsgálás végett külön albizottságok között osztassék szét. Az indítvány igen helyes, mert az nagyrészt megkönnyíti a városi Tanácsnak a szervezeti szabályrendelet módosítására vonatkozó javaslatának

elkészítését. A polgármester, tekintettel a bizottság óhajására is, akképpen intézkedett, hogy a kiküldött albizottságok ülésein és tárgyalásain a városi Tanács tagjai is részt vegyenek és a fenti okokból a városi Tanács tagjait az albizottságokhoz beosztotta.

A albizottságok a szervező bizottság határozatához képest a következőleg alakították meg:

I. A javaslat 1—37. §-ig bezárólag (törvényhatóság hatásköre; város hatósága; a közgyűlés és annak hatásköre; közigazgatási bizottság; a tanács hatásköre, szervezete, az egyes ügyosztályok, köztük az adóhivatal): Juhász Ignác, Komlóssy Dezső biz. tagok; jegyző Varga Károly tb. tanácsnok; beosztott tanácsstagok: Vecsey Imre főjegyző; Magoss György dr. főügyész és az ügyosztályt vezető tanácsnokok.

II. A javaslat 38—86. §-ig bezárólag (a tanács ügyrendje; a polgármester, főjegyző, aljegyzők és fogalmazók, az árvaszék, a tisztii ügyészség és a rendőrség) Szilágyi Imre és Fejér Ferenc dr. biz. tagok; jegyző Vargha Elemér dr.; beosztott tanácsstagok: Vecsey Imre főjegyző, Bészler Károly árvaszéki elnök, Végh Gyula rendőrfőkapitány, Körner Adolf és Király Gyula tanácsnokok, Dóczy Emil dr. alügyész.

III. A javaslat 78—145. §-ig bezárólag (a számvétség, pénztárak, mérnöki hivatal, közegészségügy) Márton Imre, Zádor Lajos biz. tagok; jegyző: Tóth Emil dr.; beosztott tanácsstagok: Körner Adolf tanácsnok, Roncsik Lajos főszámvéző, Tüdős Kálmán dr. főorvos, Aczél Géza főmérnök.

IV. A javaslat 146—213. §. bezárólag (közlevéltár, az iktató hivatal, kiadóhivatal, szakbizottsági, tisztviselői, segéd-, kezelő- és szolgaszemélyzet). Somogyi Pál, Szentessy János biz. tagok; jegyző Kovács Kálmán aljegyző; beosztott tanácsstagok: Szabó Kálmán, Csóka Sámuel tanácsnokok, Koncz Ákos közlevéltárnok, tb. tanácsnok, továbbá Takács Bálint iktató és Raics Gyula kiadó.

Az albizottságok a héten meg is kezdték az üléseket, melyeknek folyamán igen üdvös eszmék merültek fel. Elsőnek hívta össze az albizottságot Juhász Ignác bizottsági tag. Örömmel tapasztaltuk, hogy az együttes működés és tanácskozás sok félreértést oszlatott el és ezen együttes munkálkodás terén remélhető, hogy ezen javaslat nem sokára a tanács és közgyűlés elé kerülhet. Ez alkalommal az albizottságok részletes munkálátát nem ismertetjük, mihelyt azonban bevégezik munkálataikat, a szervezeti szabályzati javaslaton tett módosításokat közölni fogjuk.

A központi választmány ülése.

A város központi választmánya folyó hó 2-án ülést tartott a városházán. Az ülésnek egyetlen tárgya az volt, hogy az 1908. évi választói névjegyzék kiigazítására nézve megtegye a szükséges intézkedéseket.

Az ülésen Kovács József polgármester elnökölt. Jelen voltak: Szabó Kálmán, dr. Tüdős János, Juhász Ignác, Somogyi Pál, Fejér Ferenc, Márton Imre,

ifj. Schwarcz Vilmos, Kőrössy Kálmán, B. Nagy Sándor, dr. Varga Lajos bizottsági tagok.

Elnök bejelentette, hogy a közgyűlés a múlt évben megválasztotta a tagokat s így a választmány meg van alakítva. Felkérte a választmány tagjait, hogy a szokásos esküt tegyék le. Ez megtörtént.

Ezután megválasztották az egyes választókerületekben működő kiigazítási bizottságot, — mely a következő:

I. kerület. Csapó-utcai rész. Elnök: Varga Lajos. Tagok: Publig Ernő, Biczó Gyula. Póttag: Kovács István.

Péterfia-utcai rész. Elnök: Somogyi Pál. Tagok: Szilágyi Bálint, dr. Tóth Kálmán.

II. kerület. Hatvan-utcai rész. Elnök: Török Péter. Tagok: dr. Kiss György, dr. Tervev Tamás. Póttag: dr. Nagy Sándor.

Piac-utcai rész. Elnök: dr. Fejér Ferenc. Tagok: Balogh Zsigmond, Szücs Géza. Póttag: Kun Mihály.

III. kerület. Varga-utcai rész. Elnök: dr. Kocsár Gábor. Tagok: Pálfi Gábor, dr. Kőrössy Kálmán. Póttag: B. Kövesdy Imre.

Kossuth-utcai rész. Elnök: Rickl Antal. Tagok: Juhász Ignác, Sz. Szabó József. Póttag: dr. Kovács József.

A bizottságok még e hóban megkezdik működésüket.

A gazdasági bizottság ülése.

A város gazdasági bizottsága Király Gyula elnöklete alatt ülést tartott a héten a városháza kistermében. Ezen az ülésen tárgyalta a lapunkban régebben ismertett azon tervezetet, hogy a város léptesse életbe az önbiztosítási rendszert. E szerint a város egy ezen célra létesített alaptól biztosítaná összes ingó és ingatlan vagyonát. A gazdasági bizottság áttanulmányozta a tervezetet és pártolólá terjeszti a közgyűlés elé. Ajánlja, utasítsa a tanácsot, hogy jelöljön meg alapot erre a célra és léptesse életbe az önbiztosítási rendszert.

A Hortobágy legeltetési szabályzata régi, elavult és nem felel meg a mai kivánalmaknak. A bizottság Király Gyula tanácsnok elnöklete alatt: Hutflész Kázmér, Polgári Bálint, id. Kertész István, Rickl Antal, Polgári József és dr. Tóth Emil jegyzőből álló bizottságot küldte ki a szabályzat átdolgozására oly módon, hogy az minden tekintetben megfeleljen a gazdaközönség fejlett igényeinek.

Javasolja a bizottság, hogy az elepi III. dűlőben lévő Kövesdy-féle egy nyilas föld a Kövesdy-alapnak, melynek jelentékeny alapja e föld közepében fekszik, 2400 koronáért átengedtesse.

Az országos magyar gazdasági egyesület felszólította a várost, hogy örökös alapító tagul lépjen be tagjai sorába. A bizottság javasolja a közgyűlésnek.

Hirek.

— A debreczen—nagyvárad vasut. Lapunk vezető helyén közöljük Magoss György dr., tisztifőügyész tartalmas cikkelyét a debreczen—nagyvárad vasutról. Ezen cikkelyre külön is felhívjuk olvasóink figyelmét.

— A népkonyha bezárása. A debreczeni jótékony nőegylet által vezetett népkonyhát f. hó 16 án, délben 12 órakor zárják be. A bezárásnál úgy a városi tanács, mint a jótékony nőegylet képviselteti magát.

— Meghívó a Jogász- és Tisztviselőkörnek 1908. évi március 8-án vasárnap d. e. 11 órakor a kör helyiségében tartandó évi rendes közgyűlésére. — Tárgyak: 1. Elnöki jelentés. 2. Számvizsgálók jelentése. 3. Költségelőirányzat megállapítása. 4. Tisztújítás. 5. Esetleges indítványok. Debreczen, 1908 március 1. Az elnökség.

— Magyarország földművelésügye az 1906. évben. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter ebben az évben is külön nyomatban kiadta a szokásos évi kormányjelentésnek tárcájára vonatkozó részét, az ide vágó statisztikai kimutatásokkal együtt. A jelentés tartalmából ezen a helyen csak arra a fejlődésre kell utalnunk, amelyet az 1906-ik évben a földművelésügyi kormány intézkedései következtében különösen az állattenyésztés, az állami, községi és közbirtokossági erdők kezelése, a gazdasági oktatás, a népségítés a Székelyföldön és a hegyvidéken, a szövetkezeti intézmények, a gazdasági munkásügyek, főleg pedig a gazdasági háziipar mutatott. Ezek az eredmények annál fontosabbak, mert a jelenlegi kormány a szóban lévő évről csak a negyedik hónapjában kezdte meg működését és pedig úgy, hogy az évi költségvetés kereteit a törvénytelen kormánytól volt kénytelen átvenni, és tekintettel a politikai és közgazdasági zavarokra, ebben az évben nagyobb szabású fejlesztő akciókra nem gondolhatott. A kiadványt az érdeklődők, míg a készlet tart, a minisztériumhoz címzett egyszerű megkereséssel megkaphatják.

— Esküdtétel. Dr. Berencsy Zoltán, a városi kórház kinevezett segédorvosa e héten tette le hivatali esküjét a városi tanács előtt, Kovács József polgármester kezeibe.

— Ismeretlen lóbetegség. Nyiregyházáról írják: Néhány nap előtt egy itteni lótenyésztőnek néhány lova megbetegedett s hirtelen el is pusztultak. Az állatorvosok nem tudták megállapítani, milyen betegség okozta a lovak pusztulását. Budapestről táviratilag kérték Nyiregyházára az állatorvosi főiskola egyik tanárát, aki megállapította, hogy az új betegség a ló agyát támadja meg s ebbe pusztul el az állat. A lótenyésztők között nagy nyugtalanságot okozott ez a hír s féltik a lóállományt az új fajta betegségtől.

— Kötelező védőoltás a sertésorbánc ellen. Bars vármegye törvényhatósága legutóbb fölíratban kérte a törvényhozást az állategészségügyi törvény olyirányu módosítására, mely szerint sertésorbánc föllépése esetén a hatóságok a kötelező védőoltást elrendelhessek, illetve a törvény hatalmazza föl a törvényhatóságokat, hogy a sertésorbánc elleni kötelező védőoltás tárgyában szabályrendeletet alkossanak. Ezt a fölíratát pártolás végett a törvényhatóság megküldötte a megyei gazdasági egyesületeknek és legutóbb a hontmegyei gazdasági egyesület határozta el, hogy hasonló értelmében fölíratot intéz a törvényhozáshoz.

— Felhívás az adózó közönséghez. Ismételve felhívhatnánk mindazok, kik a hadmentességi díjra vonatkozó bejelentésüket a már közzétett időben be nem adták, hogy ezt a vallomást 8 nap alatt anyival inkább adják be, mivel ellenkező esetben hadmentességi díjuk a törvényben meghatározott súlyos következmények terhe alatt hivatalból fog megállapítani. Debreczen, 1908 március 2. Városi tanács adóügyosztálya.

17,418/VIII-3.
1908. sz.

Pályázati hirdetés.

a *Keszthelyen, Tordán, Kiszzebenben és Orosházán tartandó gyümölcsészeti tanfolyam.*

1. Keszthelyen (a m. kir. gazdasági akadémiánál) március 26-tól április 4-ig.
2. Tordán az állami kertmunkás-iskolánál április 1-től 10-ig.
3. Kiszzebenben az állami faiskola területén április 29-től május 8-ig.
4. Orosházán (a m. kir. kertgazdasági tanszék-nél) március 30-tól április 8-ig gyümölcsészeti tanfolyam fog tartatni.

Célja ezen tanfolyamoknak:

a) hogy a fiatalabb s a fatenyésztés iránt érdeklődő tanítók a faiskolakezelés- és gyümölcs-tenyésztésben mind elméletileg, mind gyakorlatilag kiképezést nyerjnek;

b) hogy a tanfolyamot sikerrel végzett tanítók a fatenyésztést és gyümölcstermelést iskoláikban nagyobb sikerrel taníthassák és

c) hogy működésük helyén a gyümölcstermeléssel foglalkozó földbirtokosoknak a gyümölcsfák nemesítésében, kezelésében és gondozásában kellő utmutatást adhassanak.

Minden egyes tanfolyamra csak 16 tanító fog az állam költségére felvétetni s ezek egyenkint 30 korona utazási általányt és napi 4 korona ellátási díjat kapnak. Oly tanító, aki ily tanfolyamban már részt vett, vagy aki a faiskolájáért földhitelintézeti pályadíjat nyert, nem pályázhatik. A felvételnél azok részesülnek előnyben, akik gazdasági ismétlőiskolát vezetnek, továbbá azok, akik oly járásból valók, amelyből ily tanfolyamon még egy tanító sem volt.

Felhivatnak azon gazdasági ismétlőiskolai tanítók és faiskolát kezelő néptanítók, akik ezen tanfolyamokon részt venni óhajtanak, hogy 1 koronás bélyeggel ellátott kérvényeiket, amelyekben lakóhelyük (vármegye és község), életkoruk, nyelvismeretük s faiskolában töltött eddigi működésük, valamint a kezelésükre bizott faiskola terjedelme is megjelölendő s ez adatok valósága közvetlen iskolai hatóságuk által is igazolandó, ha Keszthelyre folyamodnak, folyó évi március 10-ig, ha Tordára vagy Orosházára folyamodnak, folyó évi március 15-ig, ha pedig Kiszzebenbe folyamodnak, folyó évi április 10-ig kizárólag közvetlenül hozzám terjesszék fel.

Ezen határidőn túl beérkező kérvények nem fognak figyelembe vétetni.

Az állami ellátási díj mellett felveendő tanítókön kívül mindegyik tanfolyamra fel fog vétetni 3-4 földbirtokos vagy gazdatiszt is, akik azonban állami ellátásban nem részesülnek.

Ez utóbbiak kérvényeiket folyó évi március 20-ig ugyancsak hozzám terjesszék be.

A tanfolyamot állami költségen végzett hallgatók az országos gyümölcsészeti és fatenyésztési miniszteri biztos vagy helyettese jelenlétében el-

méleti és gyakorlati vizsgát tesznek és ennek eredményéről bizonyítványt nyernek.

Budapest, 1908 február hó.

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

Másolat hitelért

Debreczen, 1908 február 29-én.

Raics Gyula,
városi kiadó.

17,418—VIII/3. 1908. sz.

Pályázati hirdetés.

A *Budapesten és Kolozsvárott tartandó gyümölcsészeti tanfolyamokra.*

Budapesten (a m. kir. kertészeti tanintézetben) folyó évi március 16-tól március 21-ig, Kolozsvárott (a m. kir. gazdasági akadémiánál) folyó évi március 30-tól április hó 4-ig gyümölcsészeti tanfolyam fog tartatni.

Célja ezen tanfolyamoknak:

a) hogy a fiatalabb lelkészekben a gyümölcs-tenyésztés iránti érdeklődés felkeltessék s nekik alkalom szolgáltatassék arra, hogy a gyümölcs-tenyésztésben némi kiképzést nyerjenek;

b) hogy a fatenyésztésnek, a fa nemesítésének s a gyümölcs értékesítésének feltételeit, módját és természetes követelményeit megismerve és megkedvelve e hasznos és nemesítő foglalkozásnak az életben mivelői, tanítómesterei és buzgó terjesztői legyenek.

A két tanfolyam mindegyikére külön-külön csak 12 lelkész fog az állam költségére felvétetni s ezek egyenkint 32 K utazási általányt és napi 5 K ellátási díjat kapnak.

Felhivatnak azok a lelkészek, akik ezen tanfolyamokon részt venni óhajtanak, hogy 1 koronás bélyeggel felszerelt kérvényeiket, amelyekben lakóhelyük (vármegye és község), életkoruk, nyelvismeretük, valamint az is felemlítendő, hogy kedvező-e vidékük a gyümölcstermelésre, folyó évi március hó 10-ig bezárólag közvetlenül hozzám terjesszék fel.

Ezen határidőn túl beérkező kérvények nem fognak figyelembe vétetni.

Az a lelkész, aki már ily tanfolyamon részt vett, nem pályázhatik. Segédlelkészek nem vétetnek fel.

Az állami ellátási díj mellett felveendő lelkészekön kívül fel fog vétetni a két tanfolyam mindegyikére 3-4 földbirtokos vagy gazdatiszt is, akik azonban állami ellátásban nem részesülnek. Ez utóbbiak kérvényeiket szintén folyó évi március hó 15-ig lerjesszék be hozzám.

Budapest, 1908. évi február hó.

Földmivelésügyi miniszter.

A másolat hitelül:

Debreczen, 1908 február 29-én.

Raics Gyula,
városi kiadó.